Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prednesené 5. apríla 2016 [1]

Vec C-57/15

United Video Properties Inc.
proti
Telenet NV

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Hof Van Beroep te Antwerpen (Odvolací súd Antverpy, Belgicko)]

„Práva duševného vlastníctva — Smernica 2004/48/ES — Článok 14 — Trovy konania — Náhrada výdavkov na advokáta a znalca — Maximálna výška odmeny advokáta“

1. Otázky, ktoré Hof Van Beroep te Antwerpen (Odvolací súd Antverpy) kladie v tomto návrhu na začatie prejudiciálneho konania, majú zdanlivo obmedzený dosah, ale v skutočnosti vyvolávajú zložité právne problémy. Hoci sa v zásade týkajú len zlučiteľnosti vnútroštátnych (v tomto prípade belgických) predpisov o náhrade určitých nákladov spojených s konaním účastníkom konania, ktorý nemal vo veci úspech, s právom Únie, vedú k širším úvahám o vplyve právnych predpisov Únie na predpisy členských štátov, ktoré upravujú občianske súdne konanie.

2. Pochybnosti vnútroštátneho súdu súvisia s uplatnením belgického systému (zákona a judikatúry kasačného súdu) na položky trov týkajúce sa odmien advokátov a nákladov znalcov v rámci súdneho konania týkajúceho sa ochrany práv duševného vlastníctva. Vzhľadom na to, že súčasťou smernice 2004/48/ES [2] je osobitné ustanovenie o trovách konania, procesná právna úprava každého členského štátu musí byť v zásade v súlade s týmto ustanovením. Problém spočíva v tom, ako – ak sa to vôbec dá – zosúladiť občiansky súdny poriadok a judikatúru belgického kasačného súdu, pričom tento predpis, ako aj táto judikatúra sa vzťahujú na všetky druhy konaní, s „odvetvovým“ ustanovením práva Únie, ktoré sa týka konkrétne sporov v oblasti duševného vlastníctva.

3. Z niektorých smerníc – vrátane smernice, ktorá zakladá právomoc Súdneho dvora vo veci, ktorá by inak patrila do výlučnej právomoci členských štátov – vyplýva zámer harmonizovať niektoré procesné predpisy členských štátov. Pôsobnosť týchto smerníc je logicky obmedzená na jedno alebo viaceré konkrétne odvetvia (napríklad duševné vlastníctvo, ochrana hospodárskej súťaže, životné prostredie a ochrana spotrebiteľa). Veľký počet „odvetvových“ procesných predpisov – ktoré nie sú vždy navzájom zlučiteľné –, ktoré je potrebné začleniť do vnútroštátnych právnych poriadkov, môže vyvolať nežiaduci účinok spočívajúci vo fragmentácii procesného práva v tých krajinách, ktorým sa po mnohých rokoch a záslužnom kodifikačnom úsilí podarilo prijať všeobecné procesné predpisy, ktorých cieľom je práve nahradiť viaceré predchádzajúce konania a obmedziť ich na jedno spoločné konanie.

1 — Jazyk prednesu: španielčina.

2 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004 o vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva (Ú. v. EÚ L 157, s. 45; Mim. vyd. 17/002, s. 32, ďalej len „smernica“).

4. V spore vo veci samej je potrebné v prvom rade určiť sumy, ktoré musí na základe belgickej právnej úpravy, ktorá v tejto súvislosti stanovuje hornú hranicu, zaplatiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, lebo zodpovedajú odmene advokáta účastníka konania, ktorý mal vo veci úspech. V druhom rade, čo sa týka nákladov znalcov, problém nespočíva v ich vyčíslení, ale skôr v samotnom vzniku povinnosti zaplatiť ich, vzhľadom na relevantnú judikatúru belgického kasačného súdu. Spornou otázkou je zlučiteľnosť stanovenia uvedenej hranice a kritéria vyplývajúceho z judikatúry s článkom 14 smernice.

5. Návrh na začatie prejudiciálneho konania umožní objasniť otázku, či majú členské štáty určitú mieru normatívnej voľnej úvahy na vytvorenie systému náhrady trov konania zo strany neúspešného účastníka konania, ktorý buď obmedzuje tieto trovy určitými hornými hranicami alebo limitmi, alebo vylučuje samotnú náhradu týchto trov, ak – v oboch prípadoch – spor spadá do pôsobnosti smernice.

I – **Právny rámec**

A – *Právo Únie*

1. Smernica

6. Podľa odôvodnení 4, 5, 10 a 26:

„(4) Na medzinárodnej úrovni sú všetky členské štáty, ako aj samotné Spoločenstvo, pokiaľ ide o záležitosti patriace do jeho pôsobnosti, viazané Dohodou o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (dohoda TRIPS), ktorá bola schválená rozhodnutím Rady 94/800/ES… ako súčasť mnohostranných rokovaní Uruguajského kola a uzavretá v rámci Svetovej obchodnej organizácie.

(5) Dohoda TRIPS obsahuje predovšetkým ustanovenia o prostriedkoch na dodržiavanie práv duševného vlastníctva, ktoré sú bežnými normami uplatniteľnými na medzinárodnej úrovni a ktoré sa vykonávajú vo všetkých členských štátoch. Touto smernicou nie sú dotknuté medzinárodné záväzky členských štátov vrátane záväzkov prijatých na základe dohody TRIPS.

…

(10) Cieľom tejto smernice je priblížiť právne poriadky tak, aby zabezpečovali vysokú, rovnocennú a jednotnú úroveň ochrany na vnútornom trhu.

…

(26) Na účely náhrady ujmy spôsobenej v dôsledku porušenia spáchaného porušovateľom, ktorý sa zapojil do činnosti vedome alebo s dostatočným[i] dôvodmi nato, aby vedel, že by to spôsobilo takú škodu, by výška náhrady ujmy poskytnutá držiteľovi práv mala zohľadňovať všetky náležité aspekty, ako napríklad stratu príjmu spôsobenú držiteľovi alebo nekalé zisky porušovateľa, prípadne akúkoľvek morálnu [nemajetkovú – *neoficiálny preklad*] ujmu spôsobenú vlastníkovi práv. … Cieľom nie je zaviesť povinnosť ustanoviť povinný náhradu škody ako trestu [stanoviť povinnú sankčnú náhradu škody – *neoficiálny preklad*], ale poskytnúť náhradu založenú na objektívnom kritériu a zohľadniť pri tom výdavky, ktoré znáša vlastník práv, ako napríklad náklady spojené s identifikáciou a výskumom [prešetrovaním – *neoficiálny preklad*].“

7. Článok 1 stanovuje:

„Táto smernica sa týka opatrení, postupov a prostriedkov právnej nápravy potrebných na zabezpečenie vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva. Na účely tejto smernice pojem ‚práva duševného vlastníctva' zahrnuje tiež práva priemyselného vlastníctva."

8. Článok 3 stanovuje v súvislosti so „všeobecnou povinnosťou" členských štátov, pokiaľ ide o „opatrenia, postupy a prostriedky právnej nápravy" upravené kapitolou II:

„1. Členské štáty stanovia opatrenia, postupy a prostriedky právnej nápravy potrebné na zabezpečenie vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva, ktorých sa týka táto smernica. Tieto opatrenia, postupy a prostriedky právnej nápravy musia byť spravodlivé a nestranné a nesmú byť zbytočne zložité alebo nákladné alebo mať za následok príliš dlhé lehoty alebo neoprávnené prieťahy.

2. Tieto opatrenia, postupy a prostriedky právnej nápravy musia byť účinné, primerané a odradzujúce a musia sa uplatňovať takým spôsobom, aby sa predišlo vytváraniu prekážok zákonného obchodu a musia stanovovať záruky proti ich zneužívaniu."

9. Súčasťou oddielu 6 kapitoly II, ktorý upravuje „náhradu ujmy" a „trovy konania", sú články 13 a 14, ktoré znejú takto:

„Článok 13

…

1. Členské štáty zabezpečia, aby príslušné súdne orgány na návrh poškodenej strany nariadili porušovateľovi, ktorý sa zapojil do činnosti spojenej s porušovaním nevedome [vedome – *neoficiálny preklad*], alebo s dostatočným[i] dôvodmi preto, aby o tom vedel, zaplatiť vlastníkovi práv náhradu ujmy úmernú skutočnej ujme, ktorú utrpel v dôsledku porušenia.Pri stanovení výšky náhrady ujmy súdne orgány:

a) vezmú do úvahy všetky náležité aspekty, ako napríklad negatívne ekonomické dôsledky, vrátane ušlého zisku, ktorú poškodená strana utrpela, akýkoľvek nekalý zisk, ktorý nadobudol porušovateľ a vo vhodných prípadoch iné prvky ako ekonomické faktory, ako napríklad morálnu [nemajetkovú – *neoficiálny preklad*] ujmu spôsoben[ú] vlastníkovi práv porušovateľom; alebo

b) ako alternatívu k písmenu a) môžu vo vhodných prípadoch stanoviť náhradu ujmy ako paušálnu čiastku na základe takých prvkov ako je prinajmenšom čiastka honorára [licenčných poplatkov – *neoficiálny preklad*] alebo poplatkov, ktoré by musel zaplatiť porušovateľ, ak by požiadal o oprávnenie použiť príslušné právo duševného vlastníctva.

2. Ak sa porušovateľ nevedome, alebo s dostatočným[i] dôvodmi preto [bez dostatočných dôvodov na to –*neoficiálny preklad*], aby o tom vedel, zúčastňuje na činnosti spojenej s porušovaním, členské štáty môžu stanoviť, že súdne orgány môžu nariadiť vymáhanie ziskov alebo zaplatenie náhrady ujmy, ktoré môže byť vopred stanovené."

Článok 14

…

Členské štáty zabezpečia, aby dostatočné [opodstatnené – *neoficiálny preklad*] a primerané trovy konania a iné výdavky, ktoré vynaložila úspešná strana, vo všeobecnosti znášala neúspešná strana, pokiaľ to umožňuje spravodlivosť [pokiaľ to neodporuje spravodlivosti – *neoficiálny preklad*]."

B – *Vnútroštátne právo*

10. Na základe článku 827 ods. 1 belgického Súdneho poriadku z 10. októbra 1967 (Gerechtelijk Wetboek) je s každým späťvzatím spojená povinnosť nahradiť vzniknuté trovy konania, ktoré musí nahradiť účastník konania, ktorý vzal návrh späť.

11. Podľa článku 1017 uvedeného Súdneho poriadku sa v konečnom rozsudku uloží povinnosť nahradiť trovy konania účastníkovi, ktorý nemal vo veci úspech, pokiaľ osobitné predpisy nestanovujú niečo iné a bez toho, aby bola dotknutá dohoda účastníkov konania, ktorá sa prípadne potvrdí rozsudkom.

12. V zmysle článku 1018 ods. 4 a 6 toho istého Súdneho poriadku trovy zahŕňajú:

— náklady na všetky opatrenia týkajúce sa dokazovania, najmä náklady svedkov a znalcov,

— náhradu trov konania stanovenú v článku 1022 súdneho poriadku.

13. V súlade s článkom 1022 Súdneho poriadku náhradu trov konania tvorí paušálna suma nákladov a odmeny advokáta účastníka konania, ktorý mal vo veci úspech.

Nariadenie schválené Radou ministrov stanovuje maximálnu a minimálnu výšku náhrady trov konania, a to najmä v závislosti od povahy a významu sporu.

Na návrh jedného z účastníkov konania môže súd osobitne odôvodneným rozhodnutím znížiť alebo zvýšiť náhradu trov, pričom nemôže prekročiť maximálnu a minimálnu sumu stanovenú vyhláškou. Súd pri rozhodovaní zohľadní:

— majetkové pomery účastníka konania, ktorý nemal vo veci úspech, na účely zníženia náhrady trov,

— zložitosť veci,

— dohodnutú zmluvnú náhradu trov pre účastníka konania, ktorý mal vo veci úspech, a

— zjavne neprimeranú povahu nárokov.

Žiadnemu účastníkovi konania nemožno uložiť povinnosť zaplatiť náhradu trov právneho zastúpenia druhého účastníka konania advokátom, ktorá je vyššia ako náhrada trov konania.

14. Kráľovským nariadením z 26. októbra 2007 (ďalej len „kráľovské nariadenie“) boli stanovené sadzby na určenie dolnej a hornej hranice náhrady trov konania v zmysle článku 1022 Súdneho poriadku. Podľa článku 2 kráľovského nariadenia sa s výnimkou vecí uvedených v článku 4 tohto nariadenia náhrada trov konania v súvislosti s konaniami o žalobách, ktorých hodnotu možno vyčísliť v peniazoch, určí takto:

	Referenčná suma	Minimálna suma	Maximálna suma
Menej ako 250,00	150,00	75,00	300,00
Od 250,01 do 750,00	200,00	125,00	500,00
Od 750,01 do 2 500,00	400,00	200,00	1 000,00
Od 2 500,01 do 5 000,00	650,00	375,00	1 500,00
Od 5 000,01 do 10 000,00	900,00	500,00	2 000,00

Od 10 000,01 do 20 000,00	1 100,00	625,00	2 500,00
Od 20 000,01 do 40 000,00	2 000,00	1 000,00	4 000,00
Od 40 000,01 do 60 000,00	2 500,00	1 000,00	5 000,00
Od 60 000,01 do 100 000,00	3 000,00	1 000,00	6 000,00
Od 100 000,01 do 250 000,00	5 000,00	1 000,00	10 000,00
Od 250 000,01 do 500 000,00	7 000,00	1 000,00	14 000,00
Od 500 000,01 do 1 000 000,00	10 000,00	1 000,00	20 000,00
Viac ako1 000 000,01	15 000,00	1 000,00	30 000,00

Podľa článku 3 kráľovského nariadenia, pokiaľ ide o konania týkajúce sa vecí, ktorých hodnotu nemožno vyčísliť v peniazoch, referenčná suma na výpočet náhrady trov konania je 1 200 eur, pričom minimálna suma je 75 eur a maximálna suma je 10 000 eur.

Článok 8 kráľovského nariadenia upravuje systém aktualizácie uvedených súm.

II – **Skutkové okolnosti sporu vo veci samej a prejudiciálne otázky**

15. United Video Properties, Inc. (ďalej len „UVP“), bola majiteľkou európskeho patentu EP 1327209 udeleného 27. marca 2008 na uschovávanie údajov na serveroch v systéme mediálnych služieb na základe zásady dodania na požiadanie. Keďže UVP sa domnievala, že Telenet NV (ďalej len „Telenet“) porušila jej práva z uvedeného patentu, podala 7. júna 2011 žalobu proti tejto spoločnosti. Toto žalobou sa v podstate domáhala, aby súd určil, že Telenet porušila jej právo na patent, a nariadil jej, aby sa zdržala priameho alebo nepriameho porušovania tohto patentu. Okrem toho navrhla uložiť spoločnosti Telenet povinnosť nahradiť trovy konania.

16. Zástupca predsedu Rechtbank van Koophandel te Antwerpen (Obchodný súd Antverpy) uznesením z 3. apríla 2012 po vzájomnom návrhu spoločnosti Telenet zrušil belgickú časť európskeho patentu EP 1327209, lebo nespĺňala požiadavku novosti, a uložil spoločnosti UVP povinnosť nahradiť trovy konania v celkovej výške 11 000 eur. Proti tomuto uzneseniu podala UVP 27. augusta 2012 odvolanie na Hof Van Beroep te Antwerpen (Odvolací súd Antverpy).

17. UVP súbežne podala žalobu proti spoločnosti Virgin Media (ktorá nie účastníkom konania vo veci samej), pokiaľ ide o anglickú časť toho istého patentu. High Court (Vrchný súd) v Londýne 14. júla 2014 vyhlásil tento patent za neplatný pre neexistenciu tvorivej činnosti. Vzhľadom na uznesenia High Court v Londýne a predsedu Rechtbank van Koophandel te Antwerpen (Obchodný súd Antverpy) sa UVP rozhodla vziať späť svoje odvolanie podaním zo 14. augusta 2014, ktoré potvrdila ďalším podaním z 24. októbra 2014.

18. Keďže UVP vzala svoje odvolanie späť, Telenet navrhla, aby Hof Van Beroep te Antwerpen (Odvolací súd Antverpy) prijal toto späťvzatie a určil, že

— zákon z 21. apríla 2007 o náhrade odmien a nákladov spojených s právnym zastupovaním advokátom a kráľovské nariadenie o určení sadzieb náhrady trov konania sú v rozpore s článkom 14 smernice,

— judikatúra Hof van Cassatie (kasačný súd), podľa ktorej možno odmeny a náklady spojené s technickým znaleckým poradenstvom vymáhať od účastníka konania, ktorý nemal vo veci úspech, len v prípade pochybenia, je tiež v rozpore s článkom 14 smernice,

— UVP je napokon povinná zaplatiť spoločnosti Telenet sumu 185 462,55 eura pripadajúcu na výdavky na advokátov a sumu 44 400 eur za technické poradenstvo znalca, patentového zástupcu.

19. Podľa tvrdení spoločnosti Telenet o trovách konania, na náhradu ktorých má nárok – čo je jediná otázka, o ktorej sa zatiaľ v konaní vo veci samej nerozhodlo –, v belgickom práve platí pravidlo, že ich musí nahradiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech. Na konkrétne určenie výdavkov na advokáta, ktoré možno vymáhať od účastníka konania, ktorý nemal vo veci úspech, však kráľovské nariadenie stanovuje maximálne sumy, ktoré nemožno prekročiť, čo podľa názoru spoločnosti Telenet odporuje článku 14 smernice.

20. Okrem toho, pokiaľ ide o náklady na technické znalecké poradenstvo, ktoré nepatria do pôsobnosti zákona z 21. apríla 2007 a kráľovského nariadenia, z judikatúry Hof van Cassatie (Kasačný súd) podľa spoločnosti Telenet vyplýva, že ich možno vymáhať od účastníka konania, ktorý nemal vo veci úspech, len vtedy, ak sa zistí pochybenie tohto účastníka konania, čo je tiež nezlučiteľné s článkom 14 smernice.

21. Za týchto okolností Hof Van Beroep te Antwerpen (Odvolací súd Antverpy) uznesením z 26. januára 2015 položil Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Bráni slovné spojenie ‚[opodstatnené] a primerané trovy konania a iné výdavky' uvedené v článku 14 smernice 2004/48 belgickej právnej úprave, ktorá umožňuje súdom zohľadniť konkrétne určené okolnosti prípadu a pre trovy právneho zastúpenia použiť systém paušálnych sadzieb?

2. Bráni slovné spojenie ‚[opodstatnené] a primerané trovy konania a iné výdavky' uvedené v článku 14 smernice 2004/48 judikatúre, podľa ktorej výdavky na technické poradenstvo sú nahraditeľné len v prípade (zmluvného alebo mimozmluvného) pochybenia?"

III – **Zhrnutie stanovísk účastníkov konania**

A – *O prvej otázke*

22. UVP nezaujala stanovisko k tejto prejudiciálnej otázke, pričom uviedla, že ide o spor medzi Komisiou a belgickou vládou, ktorý sa týka správneho prebratia smernice.

23. Telenet tvrdí, že vzhľadom na to, že mala úspech v konaní, ktoré spadá do pôsobnosti smernice, uplatní sa jej článok 14, v dôsledku čoho má nárok na náhradu opodstatnených a primeraných trov konania, ktoré vznikli v konaní vo veci samej, ktoré musí v celom rozsahu zaplatiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech.

24. Domnieva sa, že pojmy „[opodstatnené] a primerané trovy konania" a „spravodlivosť" sú autonómnymi pojmami práva Únie a musia sa vykladať na celom jej území jednotne. Opačné riešenie by odporovalo cieľu smernice, ako to vyplýva z judikatúry zavedenej rozsudkom Realchemie Nederland [3].

3 — Rozsudok Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668, body 47 a 48).

25. Zastáva názor, že základný cieľ smernice nebude splnený, ak majitelia práv duševného vlastníctva nebudú dostatočne chránení súdmi, napríklad belgickým súdom, na ktorých účastník konania, ktorý mal vo veci úspech, nemôže vymôcť od účastníka konania, ktorý nemal vo veci úspech, viac ako malú časť odmeny advokáta.

26. Na odôvodnenie neprípustnosti stanovenia finančného obmedzenia v prípade, keď ho smernica nevymedzuje, analogicky poukazuje na judikatúru Súdneho dvora, konkrétne na rozsudok vo veci McDonagh [4]. Podľa jej názoru nie je možné, aby pevná horná hranica 11 000 eur zahŕňala pojmy opodstatnenosť, primeranosť a spravodlivosť, ktoré sú prirodzene relatívne. Preto článok 14 smernice bráni stanoveniu maximálneho obmedzenia náhrady trov, na ktorú má nárok účastník konania, ktorý mal vo veci úspech.

27. Na podporu tvrdenia, že judikatúra Súdneho dvora bráni vnútroštátnym právnym predpisom, ktorých formulácia je založená na absolútnych alebo zásadných kritériách a ktoré nedovoľujú zvážiť okolnosti prípadu, keď smernice nie sú sformulované rovnako striktne, cituje rozsudky vydané vo veciach Marshall a VTB-VAB a Galatea [5].

28. Podľa Komisie je článok 14 smernice sformulovaný veľmi všeobecne. Nielenže je sám osebe málo podrobný, ale navyše zavádza pravidlo, ktoré pripúšťa výnimky založené na kritériách spravodlivosti, čo svedčí o tom, že členské štáty majú širokú mieru voľnej úvahy pri jeho preberaní do svojho vnútroštátneho práva.

29. Komisia zastáva názor, že článok 14 treba vnímať z hľadiska všeobecného účelu smernice (odôvodnenie 10) a rozsudku Realchemie Nederland [6] a usilovať sa zabezpečiť účinnú ochranu duševného vlastníctva [7]. Okrem toho treba zohľadniť nasledujúce skutočnosti:

— konkrétnym cieľom článku 14 smernice je zabrániť tomu, že poškodená strana bude odradená od začatia súdneho konania na účely ochrany svojich práv duševného vlastníctva [8],

— náklady spojené s takými konaniami môžu v praxi predstavovať významnú prekážku ich začatia a rozdiely medzi procesnými predpismi v členských štátoch sú značné, a to nielen pred prebratím smernice do vnútroštátneho práva, ale aj potom [9],

— v kontexte článku 14 smernice možno poukázať na to, že jej článok 3 stanovuje, že opatrenia, postupy a prostriedky právnej nápravy, ktoré sú v nej stanovené, nesmú byť zbytočne zložité alebo nákladné a zároveň musia byť účinné, primerané a odradzujúce.

30. Podľa Komisie článok 14 smernice nebráni systému paušálneho určovania trov advokáta, akým je belgický systém. Možnosť zaviesť tento systém vyplýva z voľnej úvahy členských štátov, keďže nič nenasvedčuje tomu, že by tento alebo iné články smernice vylučovali túto možnosť. Tento systém podľa jej názoru poskytuje výhody týkajúce sa riadneho výkonu spravodlivosti a najmä právnej istoty a predvídateľnosti. Neistota, pokiaľ ide o trovy, ktoré treba v konaní zaplatiť alebo nahradiť, môže predstavovať nevýhodu pri podaní žaloby. Odradzujúci účinok môže tiež ovplyvniť majiteľov práv duševného vlastníctva. Ak by platilo pravidlo úplnej náhrady trov, účastníkom konania by v prípade, ak by nemali vo veci úspech, mohli prípadne hroziť veľmi vážne finančné dôsledky. Táto možnosť by ich tiež mohla odradiť od podania žaloby.

4 — Rozsudok McDonagh (C-12/11, EU:C:2013:43, body 40 a 42).

5 — Rozsudky Marshall (C-271/91, EU:C:1993:335) a VTB-VAB a Galatea (C-261/07 a C-299/07, EU:C:2009:244).

6 — Rozsudok Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668). Podľa tohto rozsudku je všeobecným cieľom smernice priblížiť právne poriadky členských štátov tak, aby zabezpečovali vysokú, rovnocennú a jednotnú úroveň ochrany duševného vlastníctva.

7 — Rozsudok L'Oréal a i. (C-324/09, EU:C:2011:474, bod 131).

8 — Rozsudok Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668, bod 48).

9 — http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/intellectual-property-rights/summary-of-responses_en.pdf

31. Belgická vláda opísala ciele smernice podľa jej odôvodnení 10 a 11 a uviedla, že základným účelom smernice je umožniť ľahší prístup k spravodlivosti s cieľom zabezpečiť lepšie dodržiavanie práva duševného vlastníctva. Ako vyplýva z dôvodovej správy k zákonu z 21. apríla 2007 o náhrade odmien a nákladov advokátov [10], tento zákon sleduje ten istý cieľ. Právo na prístup k spravodlivosti navyše vyplýva priamo z článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

32. Belgická vláda uvádza, že zmiešaný systém zavedený belgickým zákonodarcom poskytuje výhodu spočívajúcu v tom, že zabezpečuje určitú mieru predvídateľnosti finančných rizík v prípade neúspechu v konaní, čo nielenže podporuje prístup k spravodlivosti, ale tiež chráni účastníka konania v prípade, ak druhý účastník konania vynaložil náklady, ktoré nie sú opodstatnené a primerané. Ide navyše o vnútroštátny predpis, ktorý bol prijatý po konzultácii a kladnom stanovisku belgických advokátskych komôr, ktoré majú najpodrobnejšie informácie o priemerných odmenách v sporových konaniach, ku ktorým patria konania týkajúce sa duševného vlastníctva.

33. Holandská vláda, ktorá sa opiera o skutočnosť, že v pôvodnom návrhu Komisie [11] bola výslovne spomenutá odmena advokáta, a v konečnom znení nie je spomenutá, sa domnieva, že smernica necháva členským štátom právo slobodne sa rozhodnúť, či výdavky na advokáta patria medzi náklady, ktoré musí nahradiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech. Na podporu tohto tvrdenia poukazuje aj na článok 45 ods. 2 dohody TRIPS, z ktorej smernica vychádza. [12]

34. Holandská vláda poukazuje na slobodnú voľbu spôsobu určenia trov konania, ktoré sa majú nahradiť, a na to, že podľa ustálenej judikatúry v prípade, ak neexistuje podrobná právna úprava, členské štáty majú širokú mieru voľnej úvahy pri výbere prostriedkov, ktoré zabezpečia plnú účinnosť daného ustanovenia.

35. Tiež zdôrazňuje, že táto široká miera voľnej úvahy nie je náhodná a že bola zámerne poskytnutá smernicou. Toto tvrdenie podporuje v prvom rade všeobecné a flexibilné znenie článku 14 a v druhom rade rozdiel medzi výrazmi použitými v návrhu smernice [13] a v konečnom znení, najmä doplnenie výrazu „vo všeobecnosti“ a vypustenie výslovnej zmienky o „odmene advokáta“. Holandská vláda ďalej tvrdí, že tieto zmeny boli vykonané s prihliadnutím na veľké rozdiely medzi jednotlivými vnútroštátnymi právnymi úpravami, ako aj preto, lebo v oblasti procesného práva sú členské štáty v zásade autonómne.

36. Členské štáty teda môžu slobodne stanoviť, aké náklady advokáta sú opodstatnené a primerané a majú byť predmetom náhrady, a to buď tým, že určia paušálne sumy, alebo iným spôsobom, pokiaľ bude zaručený plný účinok článku 14 smernice.

37. Tento článok má zabezpečiť, aby subjekty neboli odradené od uplatňovania svojich práv. Trovy advokáta predstavujú najvýznamnejšiu a najmenej predvídateľnú položku a v tomto zmysle môžu byť prekážkou prístupu k spravodlivosti. Paušálny systém prispieva k predvídateľnosti a transparentnosti finančného rizika a odstraňuje významnú prekážku prístupu k spravodlivosti. Okrem toho zodpovedá všeobecnej požiadavke stanovenej v článku 3 smernice, aby opatrenia, postupy a prostriedky právnej nápravy na ochranu duševného vlastníctva neboli zbytočne zložité alebo nákladné. Paušálna sadzba umožňuje objektívne vymedziť hornú hranicu, po prekročení ktorej tieto náklady nespĺňajú uvedené podmienky.

10 — Belgická vláda zdôrazňuje, že belgický Ústavný súd vo svojom rozsudku č. 182/2008 z 18. septembra 2008, vydanom v konaní o ústavnej sťažnosti proti zákonu z 21. apríla 2007, uznal, že zákonodarca sa usiloval zaručiť právnu istotu a reagovať na vývoj judikatúry v oblasti náhrady trov advokáta, ako aj zabezpečiť prístup k spravodlivosti pre všetkých.

11 — http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003PC0046&from=EN.

12 — Súdne orgány budú mať tiež právomoc nariadiť porušiteľovi, aby uhradil majiteľovi práva výdavky, ktoré môžu zahŕňať príslušné advokátske poplatky (http://www.wipo.int/treaties/es/text.jsp?file_id=305906).

13 — http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003PC0046&from=EN.

38. Holandská vláda, ktorá cituje odôvodnenie 17 smernice, napokon tvrdí, že posúdenie opodstatnenosti a primeranosti treba vykonať vzhľadom na konkrétne okolnosti každého prípadu. Pokiaľ sadzobník slúži na výpočet opodstatnených a primeraných trov konania, článok 14 smernice nie je prekážkou povinného obmedzenia odmeny advokáta do určitej výšky.

39. V konečnom dôsledku holandská vláda zastáva názor, že článok 14 smernice nebráni systému paušálnych sadzieb upravenému zákonom alebo akýmkoľvek iným spôsobom, podľa ktorého sa určujú nahraditeľné odmeny advokáta, pokiaľ tieto sadzby odrážajú opodstatnené a primerané trovy konania vzhľadom na okolnosti veci.

40. Podľa poľskej vlády článok 14 smernice nevyžaduje, aby účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, nahradil všetky trovy konania vynaložené účastníkom konania, ktorý mal vo veci úspech, ale len opodstatnené a primerané trovy tohto účastníka. Práve stanovenie paušálnych sadzieb umožňuje považovať uloženie povinnosti nahradiť trovy konania za primerané.

41. Belgický systém umožňuje, aby účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, znášal trovy druhého účastníka konania za prijateľných socioekonomických podmienok. Navyše bráni tomu, aby účastník konania, ktorý mal vo veci úspech, vyčíslil umelo vytvorené alebo neopodstatnené trovy, a to buď preto, lebo má k dispozícii oveľa väčšie finančné prostriedky ako druhý účastník konania, alebo preto, lebo koná so zlým úmyslom a chce dosiahnuť, aby účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, znášal nielen nepriaznivé dôsledky zamietnutia svojich návrhov, ale aj umelo vytvorené trovy.

42. Cieľom článku 14 smernice je, aby poškodená strana nebola odradená od začatia súdneho konania na účely ochrany svojich práv duševného vlastníctva. V belgickom systéme môže subjekt vopred vyhodnotiť výšku trov, ktoré mu budú nahradené alebo ktoré bude musieť zaplatiť. Sadzobník teda zabezpečuje predvídateľnosť trov a prispieva k tomu, aby subjekty mali možnosť voľby, pokiaľ ide o ochranu ich práv.

B – *O druhej otázke*

43. UVP ani poľská vláda nepredložili v tejto súvislosti pripomienky.

44. Telenet sa domnieva, že kritérium belgickej judikatúry (podľa ktorej je náhrada nákladov znalca účastníkom konania, ktorý nemal vo veci úspech, podmienená pochybením tohto účastníka) je v rozpore s článkom 14 smernice. V tomto ustanovení nie je spomenuté kritérium pochybenia a spravodlivosť, na ktorú poukazuje, je len korekčným mechanizmom všeobecného pravidla, ktorým je náhrada všetkých opodstatnených a primeraných nákladov, a nie jeho východiskom.

45. Podľa Komisie spadajú náklady na technické znalecké poradenstvo pod pojem trovy konania v zmysle článku 14 a možno ich nahradiť. Požiadavka pochybenia, ktorá je podmienkou náhrady, je nezlučiteľná s uvedeným článkom z nasledujúcich dôvodov:

— znenie článku 14 nestanovuje také kritérium a neumožňuje konštatovať, že náklady znalca sa majú posudzovať inak ako ostatné náklady,

— kritérium pochybenia predstavuje vážnu prekážku, ktorá bráni možnosti účastníka konania, ktorý mal vo veci úspech, získať náhradu nákladov vynaložených v súvislosti s predložením znaleckých posudkov v súdnom konaní,

— Súdny dvor vo svojej judikatúre – aj keď v iných vecných oblastiach, ktoré sa však týkali uloženia povinnosti vyplatiť náhradu škody – konštatoval, že je neprípustné vyžadovať zavinené konanie ako dodatočnú podmienku vzniku zodpovednosti [14].

46. Podľa belgickej vlády náklady pripadajúce na odmenu znalca nepatria do pôsobnosti zákona z 21. apríla 2007. Belgický Hof van Cassatie (kasačný súd) uznal zásadu náhrady týchto nákladov za určitých podmienok: musí sa preukázať existencia zavineného konania, ktoré spôsobilo škodu spočívajúcu v zaplatení nákladov a odmien znalcov, ktoré musia byť v príčinnej súvislosti s pochybením a potrebou technického poradenstva.

47. Táto judikatúra podľa názoru belgickej vlády umožňuje úplnú náhradu trov znalca, pokiaľ tvoria škodu, ktorú musí účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, nahradiť na základe zmluvného alebo mimozmluvného pochybenia. Tento systém je teda zlučiteľný s článkom 14 smernice.

48. Podľa názoru holandskej vlády musí náklady znalca nahradiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, pokiaľ sú opodstatnené a primerané. Článok 14 neposkytuje nijaký priestor na reštriktívny výklad, podľa ktorého náklady znalca možno nahradiť len vtedy, ak sa účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, dopustil pochybenia.

IV – **Analýza**

A – *O prvej prejudiciálnej otázke*

49. V článku 14 smernice sú použité dva právne pojmy („trovy konania“ a „iné výdavky, ktoré vynaložila úspešná strana“), ktoré nebude potrebné podrobne rozoberať v rámci odpovede na prvú prejudiciálnu otázku, keďže odmena advokáta jednoznačne spadá pod pojem trovy konania. „Trovy konania“ prirodzene zahŕňajú tieto odmeny [15], čo vyplýva tak z belgických právnych predpisov [16], ako aj z ostatných právnych poriadkov a zo samotného Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. [17]

50. Ak je odmena advokáta účastníka konania, ktorý mal vo veci úspech, „[opodstatnená] a primeraná“, článok 14 smernice stanovuje *všeobecné pravidlo*, že túto odmenu musí zaplatiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, „pokiaľ to [neodporuje] spravodlivos[ti]“. Toto ustanovenie zavádza všeobecné pravidlo, ktoré pripúšťa rôzne výnimky, vrátane prípadu, keď by dôsledky tohto pravidla v konkrétnom konaní odporovali spravodlivosti.

14 — Rozsudky Dekker (C-177/88, EU:C:1990:383), Draehmpaehl (C-180/95, EU:C:1997:208) a Strabag a i. (C-314/09, EU:C:2010:567).

15 — Podľa môjho názoru je nepodstatné, že počas postupu vypracovávania smernice bola z jej článku 14 vypustená výslovná zmienka o odmene advokáta, lebo táto položka je bez ohľadu na to, či je alebo nie je výslovne spomenutá, jednou z najtypickejších položiek trov konania.

16 — Pozri článok 1018 ods. 6 belgického súdneho poriadku.

17 — Článok 144 písm. b) rokovacieho poriadku. Súdny dvor opakovane využíva pojmy opodstatnenosť, primeranosť a spravodlivé posúdenie pri určovaní trov konania, ktoré možno vyžadovať od účastníkov konania. Urobil to napríklad v uzneseniach vydaných vo veciach Deoleo/Aceites del Sur-Coosur (C-498/07 P-DEP, EU:C:2013:302, bod 35), Zafra Marroquineros/Calvin Klein Trademark Trust (C-254/09 P-DEP, EU:C:2012:628, bod 31), Internationaler Hilfsfonds/Komisia (C-208/11 P-DEP, EU:C:2013:304, bod 30), Nemecko a i./Komisia (C-75/05 P-DEP a C-80/05 P-DEP, EU:C:2013:458, bod 48), CPVO/Schräder (C-38/09 P-DEP, EU:C:2013:679, bod 36), Elf Aquitaine/Komisia (C-521/09 P-DEP, EU:C:2013:644, bod 28) a Wedl & Hofmann/Reber Holding (C-141/13 P-DEP, EU:C:2015:133, bod 28).

51. Prívlastky „[opodstatnené] a primerané“ [18] sú teda kľúčové pre rozhodnutie o tom, či odmenu advokáta jedného z účastníkov konania musí znášať účastník konania, ktorému bola uložená povinnosť nahradiť trovy konania. Pravidlo stanovené v článku 14 sa uplatní len vtedy, ak sú splnené obe tieto podmienky, čo je v súlade s článkom 3 smernice, podľa ktorého opatrenia, postupy a prostriedky právnej nápravy potrebné na zabezpečenie vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva musia byť „spravodlivé, nestranné a primerané“.

52. Posúdenie „opodstatnenosti“ odmeny musí vychádzať v prvom rade z myšlienky „opodstatnenej vymožiteľnosti“, ktorá vyplýva z nemeckého znenia článku 14 smernice. [19] Náhrada nákladov advokáta by sa podľa vnútroštátnej právnej úpravy prípadne mohla považovať za neopodstatnenú napríklad vtedy, keď by účasť advokáta bola v určitom konaní nadbytočná. Trovy, ktoré má nahradiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, teda môžu byť obmedzené na „nutné výdavky“, ktoré vznikli účastníkovi konania, ktorý mal vo veci úspech. [20]

53. V druhom rade treba preskúmať, či je odmena advokáta „primeraná“, teda či je v náležitom pomere k určitým faktorom, ktoré opäť musí určiť zákon alebo vnútroštátny súd. Pri rozhodovaní o tom, či existuje relevantný náležitý (primeraný) pomer k odmene advokáta, ktorú chce účastník konania, ktorý mal vo veci úspech, vymôcť od účastníka konania, ktorý nemal úspech vo veci týkajúcej sa ochrany práv duševného vlastníctva, možno preskúmať faktory, ako sú predmet sporu, jeho hodnota, zložitosť posudzovaných právnych otázok, úkony uskutočnené na obranu práv, majetkové pomery účastníka konania, ktorý nemal vo veci úspech, alebo iné podobné faktory.

54. V prejednávanom prípade sa vnútroštátny súd nevyjadril k opodstatnenosti a primeranosti odmeny advokáta spoločnosti Telenet. Posúdenie tejto otázky patrí do výlučnej právomoci vnútroštátneho súdu a Súdny dvor ju nemôže posúdiť namiesto neho. Rozhodnutie o prejudiciálnych otázkach teda nesmie ovplyvniť právomoc vnútroštátneho súdu posúdiť, či je suma 185 462,55 eura, ktorej sa domáha Telenet z dôvodu výdavkov na advokáta, opodstatnená a primeraná vzhľadom na okolnosti sporu, o ktorom rozhodol. Ak vnútroštátny súd rozhodne, že táto suma je opodstatnená a primeraná, ešte bude musieť posúdiť, či náhrada tejto sumy zodpovedá požiadavkám spravodlivosti, čo mu jednoznačne poskytuje priestor na voľnú úvahu. Posúdenie všetkých týchto otázok vôbec nezávisí od rozhodnutia o platnosti maximálnej hranice, ktorou sa budem zaoberať neskôr, z hľadiska práva Únie.

55. Smernicu ako celok ani článok 14 nemožno vykladať bez ohľadu na hodnoty a zásady, z ktorých vychádza právny poriadok Únie, ku ktorým patrí tak právna istota, ako aj právo na účinnú súdnu ochranu z hľadiska práva na prístup k spravodlivosti.

56. Napriek tomu, že v niektorých pripomienkach – najmä v pripomienkach belgickej vlády – bola spomenutá procesná autonómia členských štátov, pri výklade článku 14 smernice nemožno opomenúť teleologické kritérium: jej cieľom je priblížiť právne poriadky členských štátov tak, aby zabezpečovali vysokú, rovnocennú a *jednotnú* úroveň ochrany duševného vlastníctva na vnútornom trhu. Členské štáty musia v súlade s týmto zámerom prijať opatrenia, postupy a prostriedky právnej nápravy potrebné na zabezpečenie vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva, pričom však musia dodržať normatívny rámec vymedzený samotnou smernicou.

18 — Podľa niektorých jazykových verzií smernice sa oba prívlastky vzťahujú tak na trovy, ako aj na ostatné výdavky v konaní. Podľa iných verzií (francúzskej, španielskej a talianskej) sa naopak vzťahujú len na trovy. Vzhľadom na zmysel smernice je namieste uplatniť tieto prívlastky na obe kategórie, ako to vyplýva z anglickej, nemeckej, portugalskej alebo holandskej verzie.

19 — V nemeckom znení článku 14 smernice je uvedené „Prozesskosten und sonstigen Kosten… soweit sie *zumutbar* und angemessen sind“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

20 — Pojem „nutné výdavky“ je doslovne uvedený v už citovanom článku 144 písm. b) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, ktorý je nazvaný „Nahraditeľné trovy konania“. Patria k nim najmä „cestovné náklady a výdavky spojené s pobytom a odmena splnomocneného zástupcu, poradcu alebo advokáta“.

57. V tomto normatívnom rámci treba poukázať na jednu skutočnosť, ktorej význam tiež nemožno opomenúť: postupy a prostriedky právnej nápravy, ktoré musia členské štáty zaviesť v tejto oblasti, nesmú byť „zbytočne zložité alebo nákladné“ (článok 3 ods. 1 smernice). „Náklady“ súvisiacich konaní teda nemôžu byť pre účastníkov konania príliš vysoké.[21]

58. Zo systematického hľadiska smernica upravuje v tom istom (šiestom) oddiele „náhradu ujmy“ aj „trovy konania“. Hoci v jej odôvodnení 26, ktoré sa týka náhrady vzniknutej ujmy, nie sú spomenuté trovy konania, dalo by sa tvrdiť, že vzhľadom na to, že sú upravené v tom istom oddiele, možno ich považovať za ďalšiu položku, ktorá má podľa smernice slúžiť na odškodnenie majiteľov práv duševného vlastníctva. Smernica však v tejto súvislosti stanovuje len „všeobecné pravidlo“, ktoré pripúšťa výnimky, a podmieňuje uplatnenie tohto pravidla inými faktormi, než aké tvoria súčasť pravidiel náhrady ujmy.

59. Súdny dvor sa vyjadril k trovám konania, ktoré vznikajú v konaniach o ochrane práv duševného vlastníctva, v rozsudkoch Realchemie Nederland[22] a Diageo Brands[23]. Z ich znenia, najmä z bodu 49 rozsudku Realchemie Nederland[24], možno vyvodiť záver, ktorý som už načrtol vyššie, že článok 14 smernice je doplňujúcim nástrojom, ktorý slúži na zabezpečenie úplnej náhrady ujmy spôsobenej majiteľom práv duševného vlastníctva. Súdny dvor navyše zdôraznil, že článok 14 smernice má za cieľ posilnenie úrovne ochrany duševného vlastníctva, aby sa zabránilo tomu, že poškodená strana bude odradená od začatia súdneho konania na účely ochrany svojich práv.

60. V rozsudku Realchemie Nederland sa však Súdny dvor nevyjadril k opodstatnenosti a primeranosti trov konania, lebo pre toto prejudiciálne konanie to bolo zbytočné.[25] Diskusia o výklade a pôsobnosti článku 14 je teda stále nevyriešená a je predmetom práve tejto prejudiciálnej otázky.

61. Zásada právnej istoty, ktorá vyplýva z ustálenej judikatúry, súvisí so zásadou predvídateľnosti súdnych rozhodnutí. Súdny dvor opakovane konštatoval, že „…právna úprava [Únie] musí byť určitá a jej uplatnenie musí byť pre jednotlivcov predvídateľné. Táto požiadavka právnej istoty je mimoriadne naliehavá, ak ide o právnu úpravu, ktorá môže mať za následok finančné bremeno, s cieľom umožniť dotknutým osobám presne spoznať rozsah povinností, ktoré im právna úprava ukladá“[26].

62. Z tejto zásady vyplýva, že členské štáty musia podporovať mechanizmy, ktoré uľahčia predvídateľnosť trov konania, čo môže byť nápomocné pri správnom výklade článku 14 smernice. Súdny dvor totiž v rozsudku Komisia/Spojené kráľovstvo[27] v súvislosti so skúmaním anglických predpisov týkajúcich sa „ochranných opatrení v oblasti trov konania“ uviedol, že je potrebné zabezpečiť primeranú predvídateľnosť tak v súvislosti s povinnosťou zaplatiť trovy súdneho konania, ako aj v súvislosti s ich výškou.

63. Nie je teda prekvapujúce, že niektorí z účastníkov konania, ktorí predložili písomné pripomienky, poukázali na protiklady predvídateľnosti a právnej istoty ako na kľúčové okolnosti pri vyčíslení trov konania. Jedným z rozhodujúcich faktorov v súvislosti so súdnym konaním sú finančné náklady na toto konanie a predvídateľné finančné bremeno, ktoré musia niesť dotknuté osoby.

21 — Ten istý cieľ sleduje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/35/ES z 26. mája 2003, ktorou sa ustanovuje účasť verejnosti pri navrhovaní určitých plánov a programov týkajúcich sa životného prostredia, a ktorou sa menia a dopĺňajú s ohľadom na účasť verejnosti a prístup k spravodlivosti, smernice Rady 85/337/EHS a 96/61/ES (Ú. v. EÚ L 156, s. 17; Mim. vyd. 15/007, s. 466). Článok 10a piaty odsek smernice 85/337/EHS a článok 15a piaty odsek smernice 96/61/ES vyžadujú, aby súdne konania neboli nedostupne drahé.

22 — Rozsudok Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668, body 48 a 49).

23 — Rozsudok Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, bod 72).

24 — Rozsudok Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668). Všeobecným pravidlom je, že pôvodca zásahu do práv duševného vlastníctva musí znášať všetky finančné dôsledky svojho konania.

25 — Rozsudok Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668). Súdny dvor len preskúmal, či trovy konania o vyhlásení rozhodnutia za vykonateľné začatého v členskom štáte, v ktorom sa žiadalo o uznanie a výkon rozhodnutia vydaného v inom členskom štáte v rámci konania týkajúceho sa ochrany práva duševného vlastníctva, patria do pôsobnosti článku 14 smernice.

26 — Rozsudok Írsko/Komisia (325/85, EU:C:1987:546, bod 18).

27 — Rozsudok Komisia/Spojené kráľovstvo (C-530/11, EU:C:2014:67, bod 52 a nasl.) Vnútroštátne predpisy podporovali počiatočné obmedzenie výšky trov, ktorých splatnosť mohla nastať pri skončení konania.

64. Z tohto hľadiska nemôžem súhlasiť s výkladom článku 14 smernice, z ktorého vyplýva, že súčasťou trov konania nevyhnutne musí byť celá odmena advokáta, ktorú zaplatil účastník konania, ktorý mal vo veci úspech. Naopak uvádzam, že a) z tohto dôvodu možno nahradiť len trovy, ktoré v každom prípade zodpovedajú opodstatneným a primeraným nákladom, a b) členské štáty môžu – práve vzhľadom na požiadavky predvídateľnosti – „objektívne“ a všeobecne určiť najvyššiu nahraditeľnú sumu v rámci rozpätia, aké stanovuje sporná belgická právna úprava.

65. Vzťah medzi advokátom a klientom si nemožno zamieňať so vzťahom, ktorý zakladá vznik povinnosti nahradiť trovy konania. Prvý uvedený vzťah je zmluvným vzťahom, ktorého predmetom sú služby, v rámci ktorého obe zmluvné strany slobodne určia peňažné plnenie, ktoré klient poskytne advokátovi. Druhý uvedený vzťah je procesnoprávnym vzťahom, ktorý má zabezpečiť, aby účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, nahradil účastníkovi konania, ktorý mal vo veci úspech, trovy konania.

66. Odlišná povaha týchto dvoch vzťahov má zásadný význam, lebo v prvom (zmluvnom) vzťahu sú rozhodujúce subjektívne úvahy a prijatie finančných podmienok advokáta závisí výlučne od vôle jeho klienta, ktorý si jednoducho môže nájsť iného advokáta, aby ho zastupoval. V procesnom vzťahu táto sloboda voľby chýba, a preto je logické, že sa uplatnia objektívne kritériá [28], ktorých cieľom je konkretizovať a prípadne znížiť sumu odmeny, ktorú možno vymáhať od účastníka konania, ktorý sa vôbec nepodieľal na výbere advokáta druhého účastníka konania.

67. Objektívne kritériá možno modifikovať na základe štandardných trov právneho zastúpenia, čo navyše pomáha podporovať rovnosť účastníkov konania tým, že jeden z nich, ktorý má k dispozícii viac finančných prostriedkov, nemôže preniesť bremeno spojené so svojím výberom na druhého účastníka konania. Ak by bolo možné vymáhať celú výšku výdavkov na advokáta od druhého účastníka konania, žalobca, ktorý má k dispozícii viac finančných prostriedkov, by mohol svoju možnosť voľby využiť takmer ako donucovací prostriedok. Dotknutá osoba by sa vzhľadom na riziko, že bude musieť zaplatiť veľmi vysoké výdavky na advokáta druhého účastníka konania, mohla rozhodnúť, že nemá význam sporiť sa a že je istejšie nepodať žalobu. Zásada rovnosti účastníkov konania a právo na prístup k spravodlivosti, s ktorým celá táto diskusia nevyhnutne súvisí [29], by mohli stratiť účinok.

68. Je pravda, že podľa článku 3 ods. 2 smernice postupy a prostriedky právnej nápravy v tejto oblasti musia byť „účinné, primerané a odradzujúce“. Odradenie však môže pôsobiť v dvojakom zmysle: potenciálneho žalobcu môže odradiť od podania žaloby jednak to, že ak nebude mať vo veci úspech, bude musieť zaplatiť veľmi vysoké trovy, a jednak to, že ak bude mať vo veci úspech, získa späť len malú časť vynaložených nákladov. Podľa môjho názoru sa „odradzujúci“ potenciál takých konaní – pokiaľ ide o trovy konania – dosiahne, ak sa tieto trovy vypočítajú podľa predvídateľných pravidiel, ktoré sú stanovené vopred a sformulované z objektívneho hľadiska opodstatnene a primerane. Výdavky na advokáta, ktoré možno vymáhať od účastníka konania, ktorý nemal vo veci úspech, by mohli predstavovať významnú prekážku prístupu k spravodlivosti (teda príliš „odradzujúci“ faktor, ktorý by sa dokonca mohol zmeniť na „nákladný“, čo článok 3 smernice zakazuje), ak by ich vyčíslenie záviselo výlučne od účastníka konania, ktorý mal vo veci úspech, bez akejkoľvek externej kontroly ich výšky.

28 — Súdny dvor použil pojem „objektívna neprimeranosť“ trov v rozsudku Edwards a Pallikaropoulos (C-260/11, EU:C:2013:221), v bode 40 ktorého v súvislosti s vyvážením individuálneho záujmu žalobcu so všeobecnom záujmom (ktorý v uvedenom prípade obhajoval orgán ochrany životného prostredia) zdôraznil, že „toto posúdenie… nemôže byť vykonané len vo vzťahu k ekonomickej situácii dotknutej osoby, ale musí spočívať aj na objektívnej analýze výšky trov konania… . Z tohto hľadiska sa trovy konania v určitých prípadoch nesmú zdať objektívne neprimerané. Trovy konania tak ani nemôžu presiahnuť finančné možnosti dotknutej osoby, ani sa v každom prípade nemôžu zdať objektívne neprimerané“.

29 — Nemôže to byť inak, keďže právo na účinnú súdnu ochranu je uznané v článku 47 Charty základných práv Európskej únie. Je namieste spomenúť ho, keďže predmet sporu spadá do pôsobnosti práva Únie (článok 51 Charty).

69. Je systém, akým je belgický systém, ktorý stanovuje hornú hranicu odmeny advokáta, ktorú možno vymáhať od účastníka konania, ktoré je povinný nahradiť trovy, v súlade s týmito kritériami? Žiadny z účastníkov tohto prejudiciálneho konania (ani Telenet) neuviedol, že absolútne limity ako také z abstraktného hľadiska predstavujú porušenie článku 14 smernice [30], s čím súhlasím [31]. Komisia výslovne uznáva, že toto ustanovenie nevylučuje paušálne systémy, ktorých prípustnosť vyplýva z voľnej úvahy členských štátov. V tom istom zmysle vyznievajú pripomienky holandskej vlády: výrazy „[opodstatnené] a primerané“ a zmienka o „spravodlivosti“ v článku 14 smernice sú také široké, že dávajú členským štátom slobodu voľby.

70. Belgické kráľovstvo sa vyslovilo v prospech uplatnenia zásady procesnej autonómie členských štátov. Ako som už uviedol, naopak sa domnievam, že vzhľadom na existenciu konkrétneho ustanovenia smernice, ktorej cieľom je „zjednotiť“ právnu úpravu trov v konkrétnej kategórii konaní (týkajúcich sa duševného vlastníctva), procesné nástroje musia bezpochyby upraviť členské štáty, ale musia postupovať v rámci smernice. [32]

71. Belgický systém výpočtu trov advokáta, ktorý spočíva na kritériu neúspechu (účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, nahradí odmenu advokáta účastníka konania, ktorý mal vo veci úspech), vymedzuje hornú a dolnú hranicu nároku na náhradu trov konania v závislosti od hodnoty sporu. [33] Určenie presnej sumy, ktorú možno vymôcť, spadá do právomoci súdu, ktorý prejednával vec, pričom tento súd ju určí so zreteľom na okolnosti veci a v rámci týchto obmedzení.

72. V konaní vo veci samej súd vyčíslil trovy pripadajúce na odmenu advokáta v prvom stupni na 11 000 eur, čo je podľa článku 3 kráľovského nariadenia maximálna suma v prípade konaní, ktorých hodnotou nemožno vyčísliť. Priznaná suma je teda oveľa nižšia než tá, ktorej sa domáhal účastník konania, ktorý má nárok na náhradu trov (viac ako 185 000 eur). Táto okolnosť nie je – napriek tomu, čo sa zdá – v skutočnosti dôležitá, lebo po prvé neprináleží Súdnemu dvoru, ale vnútroštátnemu súdu, aby rozhodol, či táto odmena bola opodstatnená a primeraná, a po druhé z poskytnutých informácií nemožno vyvodiť, aká suma by bola náležite vyvážená.

73. Odpoveď treba podľa môjho názoru zistiť skúmaním belgického systému ako celku vzhľadom na zvyčajné štandardné odmeny advokátov v Belgicku. Hoci má článok 14 smernice zjednotiť právnu úpravu trov konania v oblasti duševného vlastníctva vo všetkých členských štátoch, jeho cieľom nie je stanoviť rovnaké odmeny advokátov v tejto oblasti ani priblížiť tieto odmeny, ktoré sú zjavne odlišné. Kráľovské nariadenie bolo prijaté práve so zreteľom na kladné stanovisko belgických stavovských organizácií (advokátskych komôr), a preto treba v zásade predpokladať, že maximálne sumy, ktoré sú v ňom stanovené, zodpovedajú priemerným štandardom platným v Belgicku. Tieto organizácie majú všetky predpoklady na to, aby navrhli kritériá „objektívnej opodstatnenosti“, nad rámec ktorých nemožno v Belgicku nikomu uložiť povinnosť nahradiť odmenu advokáta druhého účastníka konania.

30 — Niektorí účastníci konania na podporu svojho stanoviska poukázali na Dohodu o jednotnom patentovom súde (Ú. v. EÚ C 175, 2013, s. 1), ktorá stanovuje nielen uplatnenie kritérií opodstatnenosti a primeranosti, ale aj hornú hranicu trov, a to takto: „Opodstatnené a primerané trovy konania a iné výdavky, ktoré vzniknú úspešnému účastníkovi konania, spravidla znáša neúspešný účastník konania, ak sa v záujme spravodlivosti nevyžaduje inak, a *to až do výšky stropu stanoveného v súlade s rokovacím poriadkom*“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

31 — Právny zástupca spoločnosti Telenet na pojednávaní uznal, že by nemal nijaké námietky voči uplatneniu hornej hranice stanovenej kráľovským nariadením, ak by bola táto hranica vyššia.

32 — V rozsudku Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, bod 73) Súdny dvor rozhodol, že ustanovenia smernice nemajú za cieľ upraviť všetky aspekty spojené s právami duševného vlastníctva, ale len tie z nich, ktoré sa na jednej strane týkajú dodržiavania týchto práv a na druhej strane ich porušenia, pričom stanovujú existenciu účinných právnych prostriedkov určených na predchádzanie, ukončenie alebo nápravu akéhokoľvek porušenia existujúceho práva duševného vlastníctva.

33 — V bode 16 týchto návrhov som citoval tabuľku, v ktorej sú uvedené horné hranice podľa hodnoty sporu. Ak hodnotu sporu nemožno vyčísliť, predmetné sumy siahajú od 82,50 do 11 000 eur. Tieto sumy sa platia za každú fázu konania, teda za každý stupeň.

74. V prospech systému vytvoreného belgickým zákonodarcom svedčí navyše aj predvídateľnosť výšky trov konania, ktoré môžu vzniknúť účastníkom konania, už od začiatku konania. Ako som už zdôraznil, ochrana právnej istoty si vyžaduje, aby boli k dispozícii určité údaje (pevne stanovené sumy alebo percentuálne sadzby), na základe ktorých možno vypočítať finančné riziko spojené s podaním žaloby alebo obranou proti žalobe.

75. Na základe týchto predpokladov sa domnievam, že článok 14 smernice nedovoľuje Súdnemu dvoru „opraviť“ zámer belgického zákonodarcu, ktorý je vyjadrený v dvoch vyššie uvedených vnútroštátnych predpisoch týkajúcich sa hornej hranice odmeny, po prekročení ktorej účastník konania, ktorému bola uložená povinnosť nahradiť trovy konania, nie je povinný nahradiť trovy vynaložené advokátom druhého účastníka konania. Zastávam názor, že belgické orgány majú – a preukázali to pri postupe vypracovávania týchto ustanovení – k dispozícii presné informácie na zavedenie systému maximálnych odmien advokátov (ktoré musí zaplatiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech), ktorý je v súlade so štandardnými trovami v Belgicku, okrem iného so zreteľom na osobitné postavenie advokátov v tejto krajine. [34]

76. Skutočnosť, že v rámci tohto systému boli horné hranice stanovené tak, aby v prípade žalôb s hodnotou, ktorú možno vyčísliť, nahraditeľná odmena nepresahovala 30 000 eur v jednom stupni a v prípade žalôb, ktorých hodnotu nemožno vyčísliť, nepresahovala 11 000 eur v jednom stupni, možno vo väčšom či menšom rozsahu kritizovať z iných hľadísk, no nie z hľadiska súladu tohto systému s článkom 14 smernice. Je nesporné, že tento systém by sa dal vylepšiť (napríklad tým, že by sa pripustili konkrétne výnimky v mimoriadnych prípadoch), ale tak, ako bol vytvorený, neporušuje uvedený článok, ktorého znenie – ako som už uviedol – zavádza „všeobecné pravidlo“, ktoré pripúšťa výnimky, pričom odkazuje na kritériá opodstatnenosti a primeranosti, ktoré priznávajú členským štátom značnú mieru voľnej úvahy pri tvorbe právnych predpisov. Vnútroštátny zákonodarca môže podľa môjho názoru – okrem iného s prihliadnutím na právnu kultúru a postavenie advokátov v Belgicku – sám posúdiť hornú hranicu, po prekročení ktorej odmena advokáta, ktorú možno vymáhať od účastníka konania, ktorý nemal vo veci úspech, už nie je opodstatnená.

B – *O druhej prejudiciálnej otázke*

77. Pri zodpovedaní druhej prejudiciálnej otázky treba vychádzať z opisu vnútroštátneho práva, ktorý uviedol vnútroštátny súd. Jeho východiskom je, že podľa belgickej „judikatúry… sú náklady na technické poradenstvo nahraditeľné len v prípade (zmluvného alebo mimozmluvného) pochybenia“. Je nesporné, že na náhradu znaleckých nákladov (vrátane nákladov znalcov alebo technických poradcov) sa nevzťahujú pravidlá týkajúce sa náhrady odmeny advokáta.

78. Vnútroštátny súd má pochybnosti o tom, či je belgická judikatúra týkajúca sa náhrady týchto nákladov zlučiteľná s článkom 14 smernice. Účastníci prejudiciálneho konania, ktorí predložili písomné pripomienky k tejto otázke – s výnimkou belgickej vlády – sa zhodujú na tom, že uvedená judikatúra je nezlučiteľná s citovaným článkom.

79. Skôr než sa vyjadrím k odpovedi, musím spresniť dve okolnosti. Po prvé pojem náklady na činnosť znalcov alebo technických poradcov môže označovať rôzne náklady, pričom niektoré z nich nemusia spadať do kategórie „trov konania“. Táto kategória nezahŕňa akékoľvek náklady, ktoré sú viac či menej „spojené“ s podaním žaloby alebo vynaložené „v súvislosti“ s ňou, ale zahŕňa len náklady, ktoré bezprostredne a priamo vyplývajú zo samotného konania. Fyzická alebo právnická osoba môže prijať predbežné kroky či dokonca uskutočniť predbežné konzultácie s určitými poradcami alebo znalcami

34 — Belgický Ústavný súd vo svojom rozsudku č. 182/2008 zdôraznil, že zákon z 21. apríla 2007, ako aj kráľovské nariadenie, ktoré bolo prijaté na základe neho, zavádzajú obmedzenie sumy, ktorú má účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, nahradiť účastníkovi konania, ktorý mal vo veci úspech, vzhľadom na „želanie zákonodarcu zabezpečiť prístup k spravodlivosti pre znevýhodnené osoby a zámer vylúčiť alebo obmedziť ‚konania v rámci konania‘ týkajúce sa výšky odmeny, ktorá môže byť predmetom náhrady“.

bez toho, aby sa náklady na tieto kroky alebo konzultácie mohli považovať za „trovy konania“. Podľa odôvodnenia 26 smernice „náklady spojené s identifikáciou a [prešetrovaním]“ vynaložené v oblasti ochrany práv duševného vlastníctva patria do kategórie náhrady ujmy (článok 13) a nie do kategórie trov konania (článok 14).

80. Po druhé musím spresniť, že belgický súdny poriadok (článok 1018 ods. 4) zaraďuje medzi trovy konania, ktoré musí zaplatiť účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech – teda ktoré sa musia nahradiť podľa všeobecných pravidiel týkajúcich sa neúspechu – náklady na „svedkov a znalcov“, ak ich účasť na konaní bola založená na „opatreniach týkajúcich sa dokazovania“ prijatých súdnym rozhodnutím. Pokiaľ ide o tieto znalecké náklady, podľa všetkého sa neuplatní (subjektívne) kritérium pochybenia, na ktoré poukazuje vnútroštátny súd, ale (objektívne) pravidlo neúspechu.

81. Je teda potrebné spresniť, ktoré konkrétne znalecké náklady možno podľa belgickej judikatúry nahradiť len v prípade, ak bola ujma, ktorá zakladá povinnosť náhrady, spôsobená pochybením.[35] Prichádzajú do úvahy dve kategórie nákladov na technické dokazovanie: a) náklady na účasť znalcov na konaní, ktoré sú upravené v článku 1018 ods. 4 Súdneho poriadku, a b) náklady vynaložené mimo konania na podporu žaloby alebo obrany proti žalobe. Judikatúra, na ktorú poukazuje vnútroštátny súd a samotná belgická vláda, sa týka len tejto druhej kategórie nákladov.

82. So zreteľom na všetky tieto výhrady má odpoveď na druhú prejudiciálnu otázku, ktorú navrhujem, dve strany. Podľa môjho názoru vnútroštátna judikatúra, ktorú spomína vnútroštátny súd, nie je v rozpore s článkom 14 smernice, ak požadované náklady na technické poradenstvo nemožno zaradiť pod pojem „trovy konania“ vzhľadom na ich osobitné okolnosti, napríklad preto, lebo sú výlučne predbežnými nákladmi, alebo vzhľadom na iné faktory, pričom niektorými z nich som sa zaoberal vyššie. V tomto prípade by bolo možné nahradiť tieto náklady na základe článku 13 smernice, ktorý dovoľuje zohľadniť okolnosti súvisiace so zavinením (povinnosť nahradiť ujmu má „…porušovate[ľ], ktorý sa zapojil do činnosti spojenej s porušovaním [vedome], alebo s dostatočným[i] dôvodmi preto, aby o tom vedel“).

83. Naopak, na rozdiel od uvedeného návrhu, náklady na účasť znalca v konaní o ochrane práv duševného vlastníctva, ktoré priamo a bezprostredne súvisia s podaním žaloby, sa musia nahradiť účastníkovi konania, ktorý mal vo veci úspech, v zmysle článku 14 smernice (teda ak sú opodstatnené, primerané a neodporujú spravodlivosti) bez toho, aby bolo možné vyžadovať splnenie ďalšej podmienky, ako je existencia pochybenia.

84. Ak navrhujem odpoveď na druhú prejudiciálnu otázku, ktorá je odlišná od navrhovanej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku, je to tak preto, lebo vnútroštátne pravidlo (vyplývajúce z judikatúry), ktoré sa údajne uplatní na náklady znalca, môže vylúčiť ich úplnú alebo čiastočnú náhradu v konaniach týkajúcich sa duševného vlastníctva, a to práve vzhľadom na pojem pochybenie, čo v prípade odmeny advokáta neplatí. Všeobecné vylúčenie týchto „trov konania“ (pokiaľ sú skutočne trovami konania), ktoré by mohlo vyplynúť z vnútroštátnej judikatúry uplatniteľnej na takéto konania, by ani neumožnilo v konkrétnom prípade posúdiť, či sú tieto trovy primerané alebo opodstatnené, čo je podľa môjho názoru nezlučiteľné so znením, ako aj s účelom článku 14 smernice.

35 — Z písomných ani ústnych pripomienok dostatočne jasne nevyplýva, či v tejto oblasti existuje všeobecná, ustálená a jednotná judikatúra. Belgický Hof van Cassatie (kasačný súd) v jednom zo svojich rozsudkov uznal, že náklady na technické poradenstvo treba nahradiť osobe, ktorej vznikla ujma, práve na základe náhrady tejto ujmy, ak mali rozhodujúci význam pre jej vyčíslenie (napríklad v oblasti vyvlastnenia).

V – **Návrh**

85. Na základe vyššie uvedených úvah navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na položené otázky takto:

„1. Článok 14 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva nebráni vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide v tomto prejudiciálnom konaní, ktorá stanovuje hornú hranicu náhrady odmeny advokáta účastníka konania, ktorý mal vo veci úspech, ktorú musí nahradiť účastník konania, ktorému bola uložená povinnosť nahradiť trovy konania, v akomkoľvek konaní, vrátane konania týkajúceho sa ochrany práv duševného vlastníctva.

2. Článok 14 smernice 2004/48 bráni tomu, aby existencia pochybenia predstavovala nevyhnutnú podmienku na to, aby súd uložil účastníkovi konania, ktorý nemal vo veci úspech, povinnosť nahradiť znalecké náklady, ktoré sú opodstatnené, primerané a neodporujú spravodlivosti, vynaložené účastníkom konania, ktorý mal vo veci úspech, pokiaľ priamo a bezprostredne súvisia s podaním žaloby na ochranu duševného vlastníctva.“